

закони, які повинні були полегшити кооперативну діяльність), беруть участь у торгових місіях до Франції, Бельгії, Італії. А в радянський період кооперативна мережа вже потрапляє під контроль нової влади.

Не менш символічне за початок має і завершення монографії. З точки зору автора, саме той кооперативний механізм, що був створений у непростих умовах 1917-1920 рр., у кінці кінців і став тією основою, завдяки якій відбувалася нормалізація соціально-економічного життя (звичайно, в тих рамках, наскільки можна говорити про «нормалізацію» в умовах радянського суспільства, хай і раннього, але вже з ознаками тоталітаризму).

Одержано 24.03.2016.

П.С. Коріненко
доктор історичних наук, професор
(Тернопіль)

РЕЦЕНЗІЯ
на рукопис монографії В.Ф. Боєчка
«Друга Річпосполита 1914–1921 рр.: становлення державності»

В останнє десятиріччя в українському суспільстві значно зріс інтерес до історії Польської держави – сусіда і стратегічного партнера України. Зокрема, більше уваги приділяється історії міжвоєнної Польщі. Доводиться констатувати, що подібний запит нашого суспільства задовольняється не повною мірою: робіт з історії Другої Річпосполитої в незалежній українській державі видано не багато, а за радянської доби вітчизняні історики, перебуваючи в полоні комуністичних догм і марксистсько-ленінської методології, об'єктивно не висвітлили історію міжвоєнної Польщі. Тому перед сучасною українською історичною наукою стоїть завдання ґрунтовного й об'єктивного вивчення історії Польщі, насамперед Другої Річпосполитої. Саме такими факторами і зумовлено актуальність монографії В.Ф. Боєчка. Дослідник цілком обґрунтовано визначив об'єктом свого дослідження польське державотворення у контексті геополітичних змін під час та після Першої світової війни, розпаду європейських імперій. Предметом дослідження автором умотивовано обрано суспільно-політичні процеси, пов'язані зі становленням Другої Річпосполитої у досліджуваній період. У монографії чітко сформульовано мету і дослідницькі завдання. Це є свідченням усвідомлення науковцем складності реалізації такого наукового проекту, уміння визначити провідні пріоритети наукового пошуку.

Архітектоніка рецензованої праці цілком відповідає авторському задуму та забезпечує логічну послідовність і цілісність дослідження. Композиційно матеріал монографії структуровано у 4 взаємопов'язані розділи, 10 підрозділів, завершується робота загальними висновками.

У першому розділі, що структурно складається з трьох підрозділів, розкрито історичні передумови відновлення Польщі, означено основи формування владних структур, висвітлено зовнішньополітичні фактори відбудови країни, охарактеризовано етапи владної інституалізації в 1917–1918 рр. Автором цілком переконливо доведено, що суперництво європейських країн за «прихильність» поляків посприяло тому, що національна політична еліта змогла обрати таку позицію, яка зробила можливим реалізацію власного бачення майбутнього своєї країни. «Польське питання» від початку війни перебувало в полі зору воюючих країн, які намагалися використати державницькі домагання поляків у власних

інтересах. Ставлення європейських країн до вказаної проблеми поступово еволюціонувало від обіцянок широкої автономії в 1914–1916 рр., «самостійної держави» в 1916–1917 рр. і створення незалежної Польщі в 1917–1918 рр. Варто погодитися з думкою В.Ф. Боєчка, що унезалежнення Польщі – це наслідок комбінованих дій об’єктивних і суб’єктивних чинників, але передусім – збіг національних інтересів поляків і міжнародних подій у післявоєнній Європі.

У другому розділі «Суспільно-політичний розвиток Польської республіки в 1918–1921 рр.» предметно проаналізовано конфігурації суспільно-політичних сил у державотворчому процесі Польської республіки, розглянуто соціально-економічні й адміністративні реформи 1918–1921 рр. Не викликає суттєвих заперечень теза автора про те, що становлення державності Польської республіки після Першої світової війни відбувалося за умов активізації демократичних і революційних процесів як у Європі, так і на польських землях. Формування основ суспільно-політичного устрою відновленої держави значною мірою залежало від позиції, прагнення й активності різних політичних партій та громадсько-суспільних угруповань, їх ідеології. Польська держава, щонайменше до 1926 р., існувала в умовах демократично-парламентської системи. Це сприяло об’єднаним прагненням у різних сферах і площинах національного, суспільного, економічного та культурного життя. Подібне явище виникло, втім, у всіх країнах Центрально-Східної Європи, які в 1918 р. здобули незалежність. Варто також додати, що внаслідок специфіки суспільно-політичного життя в окремих польських територіях, діючі там партії внесли після відродження Польщі до її розбудови різноманітні, подекуди цілком відмінні традиції, форми й методи своєї діяльності.

Третій розділ монографії «Конституційне оформлення парламентської демократії Другої Річсполитої (1919–1921 рр.)» присвячено розгляду виборів до Законодавчого сейму 1919 р. та їхньому впливу на формування основ парламентської демократії, характеристиці змісту, основних принципів Конституції Польщі 1921 р. у контексті формування суспільно-політичного устрою держави. Досить переконливо дослідником виокремлено три періоди в роботі над польською Конституцією: січень-липень 1919 р. – розробка попередніх проектів Конституції; вересень 1919 – липень 1920 р. – робота і пошук компромісу в конституційній комісії, липень 1920 – березень 1921 р. – парламентська дискусія і прийняття Конституції.

У четвертому розділі «Встановлення кордонів новопосталої Польщі: політика дипломатичних маневрів та силового нарощування території» автором рецензованої монографії з’ясовано вирішення територіального питання урядами Польської держави, визначено фактори, що впливали на цей процес. Розкрито суть і зміст прометеїзму в східній політиці Польщі, його український вектор, інкорпорацію й колонізацію українців галицького краю. В.Ф. Боєчко правильно стверджує, що найбільш вагомим питанням, що визначало й особливості взаємин Польщі з сусідами, було територіальне питання. Друга Річ Посполита стала складовою частиною нової післявоєнної Європи й Версальської системи облаштування міжнародного життя. Водночас, перемога країн Антанти у Першій світовій війні сприяла розбудові Польської держави у добу її національного становлення. Міжнародні чинники та зовнішньополітичний вплив відіграли важливу роль на всіх етапах формування новітньої польської державності.

Висновки, представлені у монографії, є авторськими, ґрунтуються на аналізі здобутків попередників у вивченні теми та опрацьованої дослідником різнопланової й репрезентативної джерельної бази.

Водночас, як і будь-яке інше наукове дослідження, робота В.Ф. Боєчка містить положення дискусійного характеру. Окремі моменти з історії польського державотворення 1914–1921 рр. випали з поля зору дослідника. Можливо, він у чомусь не захотів повторювати попередніх авторів. Зокрема, дослідження виграло б, якби історик більше вдавався до порівняльного контексту. Наприклад, варто було б рельєфніше виокремити

відмінні та спільні риси в державному устрої Польщі та Чехословаччини, як країн, що переживали тотожні проблеми становлення незалежної державності в післявоєнний час.

Однак висловлені побажання не применшують наукового значення рецензованої монографії. Дослідження В.Ф. Боечка «Друга Річпосполита 1914–1921 рр.: становлення державності» написана на належному науковому рівні, відповідає сучасним вимогам і може бути рекомендована до друку. Це видання стане в нагоді не лише фаховим історикам-науковцям, а й учителям, студентам і всім, хто цікавиться польською історією.

Одержано 11.03.2016.